AUDIT
MAGAZINE

INTERVIEWS | 1 MAART 2020

DUURZAAMHEID KOST VAAK NIETS EXTRA'S

Auteur: Raymond Wondergem MSc RO
Beeld: Theo Leconte - Krijn van der Lugt
Leestijd: 7 min

Op 20 december 2019 deed de rechtbank uitspraak in de cassatie van de door Urgenda en andere mede-eisers aangespannen klimaatzaak tegen de Staat. *Audit Magazine* sprak een aantal weken daarvoor met Urgenda-directeur Marjan Minnesma over Urgenda en de klimaatzaak.

Hoe is Urgenda ontstaan?

"Het initiatief is ontstaan vanuit de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Jan Rotmans en ik werkten daar als directeur en hoogleraar Transities. De belangrijkste vraag waar we onderzoek naar verrichtten was: hoe ga je in het tijdsbestek van twee generaties naar een duurzamere samenleving? In die periode zijn er ongeveer veertig proefschriften geschreven, maar dat is alleen het theoretisch kader. De vraag die ontstond was: hoe vertaal je die theorie naar de praktijk? Om hier een vervolg aan te geven hebben Jan en ik een opiniestuk in de NRC geschreven met de titel 'Urgenda – maak van Nederland een duurzame proeftuin'. Daar kregen we enorm veel reacties op. We hebben deze opinie aangegrepen om Urgenda op te richten. Eerst was Urgenda dus een Urgente Agenda, daarna werd het een stichting. In het begin werkte ik veertig uur voor de universiteit en veertig uur voor Urgenda. Dat werd steeds meer, dus heb ik ervoor gekozen om mij volledig op Urgenda te richten."

© AuditMagazine.nl

Marjan Minnesma, Urgenda

Wat is het doel van Urgenda?

“Nederland zo snel mogelijk te verduurzamen, primair op het gebied van energie en klimaat. We helpen koplopers met opschalen en starten zelf ook allerlei activiteiten die anderen nog niet oppakken. We stimuleren innovaties, zowel technische innovaties als nieuwe manieren van werken en rekenen. Een belangrijk lopend project is het energieneutraal maken van bestaande woningen. Mensen geven in Nederland gemiddeld 35.000 euro aan energie uit de komende vijftien jaar. Voor datzelfde bedrag kunnen we de meeste woningen energieneutraal maken en dus zonder energierekening. Als je dat geld leent, dan kun je dat in vijftien jaar terug betalen voor het zelfde bedrag per maand dat je eerder voor je energie betaalde. De netto maandlasten gaan dus niet omhoog en blijven constant. Daarnaast regelde Urgenda in het verleden dat huiseigenaren collectief zonnepanelen konden inkopen, waardoor in 2011 de prijs voor een hele set panelen op je dak op dat moment met 30% daalde. Urgenda faciliteerde al in 2008 de import van elektrische auto’s uit Noorwegen en heeft ervoor gezorgd dat grote steden ze aankochten en heeft ook meteen laadpunten gingen neerzeten. Elektrische auto’s zijn duurder in de aanschaf, maar goedkoper in gebruik. Over de levensduur van de auto is elektrisch rijden sowieso goedkoper. Als je dus kijkt naar de gebruiksperiode, of dat nu van een huis of een auto is, dan is een duurzame investering een rendabelere investering dan een fossiele investering met uitstoot van CO_2. De kosten gaat voor de baten uit.
Urgenda is er niet op uit om mensen op kosten te jagen. Dus duurzaam is op termijn niet duurder, alleen heeft niet iedereen het geld om de eerste grotere investering te doen. Hier ligt dan ook een taak voor de overheid om mensen te helpen door bijvoorbeeld het verstrekken van subsidies of zeer goedkope leningen.”

Welke impact heeft de gewonnen rechtszaak (2015) gehad op Nederland?

“Laat ik voorop stellen dat de klimaatzaak slechts een klein deel van de werkzaamheden van Urgenda is. Ons belangrijkste speerpunt blijft innovatie op het gebied van duurzaamheid en daar zijn we 95% van onze tijd mee bezig. We stelden alleen vast dat de overheid zich niet hield aan de afspraken die waren gemaakt in het kader van het Klimaatverdrag van de Verenigde Naties. Op basis daarvan zijn we, samen met bijna negenhonderd andere mede-eisers, een rechtszaak tegen de staat gestart. De rechter heeft de staat opgedragen om de uitstoot van broeikassen in 2020 met 25% te verminderen ten opzichte van 1990. Dit vonnis is in 2018 in hoger beroep bevestigd. De staat is

vervolgens in cassatie gegaan en de uitspraak hiervan vindt op 20 december 2019 plaats.
De uitspraak begint impact te krijgen en de overheid begint wakker te worden. Op het allerlaatste moment neemt de overheid de eerste maatregelen om te voldoen aan de eis uit het vonnis. Ditzelfde geldt overigens voor de uitspraak in het stikstofdossier. De overheid heeft veel te lang gewacht met het nemen van de juiste maatregelen. Als de overheid jaren geleden was begonnen met de duurzame transitie, dan waren deze noodoplossingen niet noodzakelijk geweest. De impact voor Urgenda is dat we zijn neergezet als klimaatactivisten, maar dat zijn we helemaal niet. Het voordeel van de klimaatzaak is het vergroten van onze naamsbekendheid."

"De realiteit is dat op korte termijn vooral gestuurd wordt op financieel-economische waarde"

Is er verschil in hoe organisaties acteren op het gebied van duurzaamheid de laatste tien jaar?

"Ja, er is enorm veel veranderd in de mindset van mensen en organisaties. Mensen maken zich zorgen over het klimaat en de aarde. Ik spreek wetenschappers die soms wanhopig zijn over de toekomst. Op het gebied van biodiversiteit gaat het niet goed. In het nieuws zijn berichten over bosbranden, de grondwaterstand, het verhogen van de dijken en de stijging van de zeespiegel. Het gaat niet goed en we lopen achter de feiten aan. Daarom moeten we meer naar een circulaire economie en snelheid is geboden. Anders is het te laat."

Kunt u een toelichting geven op het 40-puntenactieplan van Urgenda?

"Urgenda heeft na het winnen van de klimaatzaak samen met zevenhonderd andere organisaties een actieplan opgesteld. In dit actieplan staan voorstellen om te voldoen aan het vonnis en 25% CO_2-reductie te realiseren in 2020. Dit actieplan is een handreiking aan de overheid. Deze maatregelen samen leiden tot het terugdringen van voldoende CO_2-uitstoot. In december 2018 moest er nog 23 Mton meer gereduceerd worden. Deze maatregelen zijn onderverdeeld in: a) grote stappen snel thuis, zoals het sluiten van kolencentrales (10-12 Mton), b) kleinere maatregelen, zoals het licht uitschakelen na werktijd (10-15 Mton). Andere 'kleinere' maatregelen zijn onder andere het waterpeil verhogen in onder meer natuurgebieden; 100 km/u rijden op de snelweg (overal en 24 uur per dag); het afschaffen van de verhuurdersheffing voor woningcorporaties met de voorwaarde dat corporaties investeren in energieneutrale woningen; overige technische maatregelen.
Aan de hand van dit actieplan hebben we aangetoond dat het mogelijk is om de CO_2-reductie te realiseren. Als de overheid niets doet en zich toch aan de uitspraak van de rechter wil houden (rechtsstaat in stand houden), dan zal ze noodmaatregelen moeten nemen, zoals heel veel autoloze zondagen en het afschaffen van de koopzondag. Urgenda levert een 40-puntenplan om juist die noodmaatregelen te voorkomen. Naast dit actieplan hebben we een algemene visie ontwikkeld op een duurzame toekomst. Deze visie is gericht op het stimuleren van duurzame energie en energiebesparing en het komen tot een samenleving die nauwelijks broeikasgassen uitstoot in 2030. Onderdelen van deze visie zijn investeren in windenergie, zonnepanelen, energieneutrale woningen, elektrisch rijden, duurzame fabrieken en kassen. Met het Energie TransitieModel lieten we zien dat deze voorstellen realistisch zijn, al is de tijd om dit te realiseren inmiddels heel kort geworden."

Neemt de Nederlandse regering de juiste maatregelen om de Klimaatakkoord doelstelling te realiseren?

"Nee, op dit moment zijn de maatregelen volstrekt onvoldoende. Als je een rechte lijn van de huidige koers van de regering naar de toekomst doortrekt, kom je tot de conclusie dat de klimaatdoelstellingen met de huidige maatregelen niet worden gehaald. Ze halen het Urgendavonnis in 2020 zo niet, maar ook hun eigen doelen voor 2030 niet. De

belangrijkste oorzaak is de coalitie van vier partijen. Ze willen allemaal iets niet. Een voorbeeld hiervan is dat het CDA niet wil ingrijpen in de agrarische sector. De VVD wil niet langzamer rijden en zo gijzelen ze elkaar."

Worden de duurzaamheidscijfers van de overheid en bedrijven voldoende getoetst?

"Nee, een deel van de cijfers is een papieren werkelijkheid en berust niet op de werkelijkheid. Een goed voorbeeld hiervan zijn de uitkomsten van een onderzoek uitgevoerd door het Plan Bureau van de Leefomgeving (PBL). Zij hebben berekend dat met de huidige maatregelen de CO_2-uitstoot in 2020 zal zijn gedaald met 25%, 10%-punt binnen twee jaar. Daar deden we tot nu toe twintig jaar over en de huidige maatregelen rechtvaardigen helemaal niet zo'n grote sprong. Dan vraag je je af: is het PBL nu incompetent, is hun model ontoereikend of is dit politiek gestuurd? Vanuit Urgenda zien we namelijk hele andere getallen. Het is belangrijk dat dit overheidsorgaan een eigen auditcommissie krijgt om de betrouwbaarheid van de duurzaamheidscijfers te kunnen waarborgen."

Wat vindt u van het *Emissions Gap Report* van de VN?

"*Het Emissions Gap Report* van de Verenigde Naties meet de inspanningen die geleverd moeten worden om de opwarming van de aarde onder de 1,5 á 2 graden te houden en vergelijkt wat er moet met wat er is ('het gat'). In het laatste *Emissions Gap Report* staat dat de situatie erger is dan we dachten. Het gat, de CO_2-uitstoot, is groter geworden. Als we met zijn allen op deze voet doorgaan, dan komen we er echt niet volgens de wetenschappers. We hebben nog maar één kans en die moeten we nu pakken.
Overigens denkt ongeveer 20% van de Nederlandse bevolking dat het niet zo'n vaart loopt. Om hen te stimuleren duurzamer te gaan leven, is een zetje nodig om te laten zien dat het veel voordelen heeft. De overheid moet mensen helpen met de noodzakelijke investeringen. Dit kan makkelijk, aangezien Nederland een begrotingsoverschot heeft en negatieve spaarrente. Er is dus geld genoeg."

Hoe kunnen internal auditors duurzaamheid op de agenda van het bestuur krijgen?

"Stuur vooral op het bewustzijn van klimaatverandering en geef aan dat de gevolgen van ontwrichtende klimaatverandering vele malen meer gaan kosten dan de investeringen nu. Wijs de bestuurders op het feit dat ze een belangrijke maatschappelijke functie hebben en invloed hebben op de klimaatverandering in de wereld. Internal auditors kunnen cijfers genereren op het gebied van duurzaamheid. Een voorbeeld hiervan is het toetsen van duurzaamheid bij investeringsvoorstellen. Een andere manier is het introduceren van een andere vorm van accounting, bijvoorbeeld het

global reporting initiative (GRI). Het GRI is een internationale organisatie die richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving opstelt. In een duurzaamheidsverslag communiceert een organisatie publiekelijk over haar economische, milieu- en sociale prestaties."

Wat is het belangrijkste advies aan internal auditors?

"Stuur niet alleen op financiële motieven. Als je op je sterfbed terugkijkt op je leven, dan zijn je financieel behaalde resultaten waarschijnlijk niet meer belangrijk. Het gaat dan over familie, liefde en andere belangrijkere zaken.
De realiteit is dat op korte termijn vooral gestuurd wordt op financieel-economische waarde. Het is vreemd dat we dat eigenlijk niet het allerbelangrijkste vinden. Dus mijn advies is: blijf zelf nadenken, sta ergens voor en voel je verantwoordelijk op alle vlakken. Dus ook voor de toekomst van de generaties na je en ander leven op deze prachtige planeet."

Over
Mr.drs. Marjan Minnesma MBA is directeur van Urgenda. Daarvoor was ze onder andere directeur bij het Instituut voor Transities aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam.

Tags: Duurzaamheid, innovatie

Bron url: https://auditmagazine.nl/interviews/duurzaamheid-kost-vaak-niets-extras/